

شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی با رویکرد ترکیبی

زلیخا علیزاده نصرآبادعلیا^۱، سید احسان امیر حسینی^{۲*}

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۰۲

چکیده

هدف: هدف این پژوهش شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی و ارائه مدلی جامع از ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر کیفیت تدریس با استفاده از رویکرد ترکیبی بود.

روش: این پژوهش با استفاده از روش آمیخته اکتشافی متوالی در سال ۱۳۹۸ در شهر تهران انجام شد. در بخش کیفی، ۱۸ نفر از اعضای هیئت علمی، متخصصان تربیت بدنی و مدرسان با تجربه به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد. داده‌های کیفی با استفاده از کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. در بخش کمی، ۳۱۲ نفر از معلمان و مدرسان تربیت بدنی به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته مبتنی بر یافته‌های بخش کیفی بود. روایی سازه با تحلیل عاملی تأییدی و پایایی با پایایی ترکیبی مورد بررسی قرار گرفت. همچنین برای رتبه‌بندی شاخص‌ها از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل کیفی منجر به شناسایی هفت بعد اصلی شامل شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس، مهارت‌های آموزشی، مدیریت کلاس عملی، ارتباط و تعامل آموزشی، ارزشیابی عملکردی، ویژگی‌های شخصیتی مدرس و محیط و امکانات آموزشی شد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که تمامی ابعاد از بارهای عاملی مطلوب و معنادار برخوردار بودند و مدل پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است ($GOF=0.647$, $NFI=0.931$, $SRMR=0.054$). ضریب تعیین مدل برابر با ۰.۷۱۲ بود که نشان‌دهنده قدرت تبیین بالای ابعاد شناسایی‌شده در تبیین تدریس اثربخش است. نتایج رتبه‌بندی شاخص‌ها نشان داد که شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس با وزن ۰.۲۴۸ در رتبه نخست، مهارت‌های آموزشی با وزن ۰.۲۱۴ در رتبه دوم و مدیریت کلاس عملی با وزن ۰.۱۸۱ در رتبه سوم قرار دارند.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش نشان داد که تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی ماهیتی چندبعدی دارد و بیش از هر عامل دیگری تحت تأثیر شایستگی‌های حرفه‌ای، مهارت‌های آموزشی و توانایی مدیریت کلاس توسط معلم قرار می‌گیرد. از این رو، ارتقای کیفیت آموزش تربیت بدنی مستلزم توجه ویژه به توسعه حرفه‌ای معلمان، تقویت مهارت‌های تدریس و بهبود توانایی‌های مدیریتی آنان است. مدل ارائه‌شده می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های آموزشی، ارزیابی عملکرد معلمان و سیاست‌گذاری در حوزه تربیت بدنی باشد.

کلیدواژه‌ها: تدریس اثربخش، تربیت بدنی، شایستگی‌های حرفه‌ای، مهارت‌های آموزشی، مدیریت کلاس عملی، رویکرد ترکیبی، تحلیل سلسله مراتبی

^۱ گروه مدیریت ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول). amirhosseini474@gmail.com

مقدمه

آموزش به عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه انسانی و اجتماعی، همواره مورد توجه نظام‌های آموزشی در سراسر جهان بوده است. در این میان، کیفیت تدریس به عنوان مهم‌ترین عامل در تحقق اهداف آموزشی شناخته می‌شود و نقش تعیین‌کننده‌ای در اثربخشی فرایند یاددهی - یادگیری دارد. پژوهشگران معتقدند که تدریس اثربخش فراتر از انتقال صرف دانش بوده و مجموعه‌ای از شایستگی‌های علمی، مهارتی، ارتباطی و مدیریتی را در بر می‌گیرد که موجب تسهیل یادگیری، ارتقای انگیزش فراگیران و دستیابی به اهداف آموزشی می‌شود (Darling-Hammond, Hyler, & Gardner, 2017; Javid Mogaddam, 2020). در سال‌های اخیر، تغییرات گسترده در نظام‌های آموزشی، افزایش انتظارات از معلمان و گسترش رویکردهای نوین آموزشی موجب شده است که مفهوم تدریس اثربخش بیش از گذشته مورد توجه محققان قرار گیرد (George, 2020; Taber, 2018).

تدریس اثربخش مفهومی چندبعدی است که ابعاد مختلفی از جمله دانش تخصصی، مهارت‌های آموزشی، توانایی مدیریت کلاس، مهارت‌های ارتباطی، ویژگی‌های شخصیتی و قابلیت سازگاری با شرایط آموزشی را شامل می‌شود. بررسی ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که معلمان اثربخش نه تنها دارای دانش عمیق در حوزه تخصصی خود هستند، بلکه از توانایی سازماندهی فرایند یادگیری، ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و مدیریت موقعیت‌های پیچیده آموزشی نیز برخوردارند (Alzobiani, 2020; Mohamed, Walid, & Houria, 2019). در واقع، کیفیت عملکرد معلمان یکی از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده موفقیت نظام‌های آموزشی محسوب می‌شود و بسیاری از تفاوت‌های مشاهده‌شده در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را می‌توان به کیفیت تدریس آنان نسبت داد (Darling-Hammond et al., 2017).

در حوزه تربیت بدنی، اهمیت تدریس اثربخش ابعاد گسترده‌تری پیدا می‌کند؛ زیرا اهداف این حوزه صرفاً به یادگیری شناختی محدود نمی‌شود و توسعه مهارت‌های حرکتی، آمادگی جسمانی، سلامت روانی، تعاملات اجتماعی و سبک زندگی فعال را نیز در بر می‌گیرد. ماهیت عملی دروس تربیت بدنی سبب شده است که نقش معلم در طراحی فعالیت‌ها، مدیریت محیط آموزشی، حفظ ایمنی، ایجاد انگیزش و ارائه بازخوردهای مناسب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد (Escartí, Gutiérrez, Pascual, & Marín, 2010; Mozaffari, Sabaghian Rad, & Hatami, 2014). برخلاف بسیاری از دروس نظری، در کلاس‌های عملی تربیت بدنی، کیفیت تدریس به طور مستقیم بر مشارکت دانش‌آموزان، یادگیری مهارت‌های حرکتی و حتی نگرش آنان نسبت به فعالیت بدنی اثرگذار است.

مطالعات انجام‌شده در حوزه تربیت بدنی نشان داده‌اند که ویژگی‌های حرفه‌ای و شخصیتی معلمان نقش مهمی در موفقیت فرایند آموزش دارند. برای مثال، پژوهش‌های نرمتی مرشد نشان داد که سطح مهارت‌های آموزشی و توانایی‌های حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی ارتباط مستقیمی با کیفیت اجرای برنامه‌های آموزشی دارد (Nemati Maresht, 2018). همچنین مستحفظیان و همکاران گزارش کردند که توسعه حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی از طریق آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند موجب بهبود عملکرد آموزشی آنان شود (Mastahfazian, Khodai, & Rahbari, 2018). این یافته‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی تدریس در تربیت بدنی تا حد زیادی وابسته به توانمندی‌های حرفه‌ای معلمان است.

از سوی دیگر، پژوهشگران بر نقش مهارت‌های آموزشی در تدریس اثربخش تأکید فراوانی داشته‌اند. مهارت‌هایی همچون طراحی آموزشی، انتخاب روش‌های تدریس مناسب، استفاده از بازخوردهای مؤثر و مدیریت فرایند یادگیری از جمله عوامل کلیدی موفقیت معلمان شناخته شده‌اند (Araasteh & Mahmoudi Rad, 2018; Taber, 2018). آراسته و محمودی‌راد بیان می‌کنند که ارزشیابی مستمر تدریس و بازخورد فراگیران می‌تواند به ارتقای کیفیت آموزش و افزایش اثربخشی تدریس منجر شود (Araasteh & Mahmoudi Rad, 2018). همچنین عطایی و همکاران در مدل ارائه‌شده برای آموزش مداوم علوم پزشکی نشان دادند که مهارت‌های تدریس و توانایی تعامل با یادگیرندگان از مهم‌ترین مؤلفه‌های تدریس اثربخش هستند (Ataei, Safarian Hamadani, & Zamani, 2019).

یکی دیگر از ابعاد مهم تدریس اثربخش، مدیریت کلاس درس است. مدیریت مطلوب کلاس زمینه لازم برای یادگیری مؤثر، مشارکت فعال دانش‌آموزان و تحقق اهداف آموزشی را فراهم می‌سازد. هانس و هانس مدیریت کلاس را پیش‌نیاز تدریس اثربخش معرفی کرده و معتقدند که بدون ایجاد نظم، کنترل فعالیت‌ها و مدیریت تعاملات کلاسی، دستیابی به یادگیری مطلوب امکان‌پذیر نخواهد بود (Hans & Hans, 2017). این موضوع در کلاس‌های عملی تربیت بدنی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؛ زیرا معلمان علاوه بر مدیریت یادگیری، مسئولیت حفظ ایمنی دانش‌آموزان و کنترل فعالیت‌های جسمانی آنان را نیز بر عهده دارند.

در کنار مهارت‌های مدیریتی، تعاملات آموزشی و روابط انسانی نیز از عوامل تأثیرگذار بر اثربخشی تدریس محسوب می‌شوند. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که ایجاد ارتباط مثبت میان معلم و دانش‌آموز موجب افزایش انگیزش، احساس تعلق، مشارکت آموزشی و بهبود عملکرد تحصیلی می‌شود (Mohamed et al., 2019; Zarqouq & Belmehdi, 2019). زرقوق و بلمهدی معتقدند که معلمان اثربخش قادرند محیطی حمایتی و انگیزه‌بخش ایجاد کنند که در آن دانش‌آموزان فرصت رشد فردی و اجتماعی را به دست آورند (Zarqouq

(Belmehdi, 2019). در همین راستا، اسکارتی و همکاران نشان دادند که اجرای الگوهای آموزشی مبتنی بر مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی در تربیت بدنی می‌تواند خودکارآمدی و مشارکت دانش‌آموزان را به طور معناداری افزایش دهد (Escartí et al., 2010). ویژگی‌های شخصیتی معلمان نیز از جمله عواملی است که در بسیاری از مطالعات به عنوان مؤلفه‌ای مؤثر بر کیفیت تدریس معرفی شده است. ویژگی‌هایی نظیر مسئولیت‌پذیری، عدالت، اعتمادبه‌نفس، انعطاف‌پذیری و تعهد حرفه‌ای موجب می‌شود که معلم بتواند محیط آموزشی مطلوبی ایجاد کند و تعاملات سازنده‌تری با فراگیران برقرار نماید (Alzobiani, 2020; Javid Mogaddam, 2020). محمد و همکاران نیز تأکید می‌کنند که شخصیت معلم تأثیر مستقیمی بر تعادل هیجانی و شکل‌گیری نگرش‌های مثبت در دانش‌آموزان دارد (Mohamed et al., 2019).

علاوه بر عوامل فردی، شرایط محیطی و سازمانی نیز می‌توانند بر کیفیت تدریس اثرگذار باشند. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که وجود امکانات آموزشی مناسب، تجهیزات کافی، فضای استاندارد و حمایت‌های مدیریتی زمینه لازم برای اجرای موفق فرایند آموزش را فراهم می‌سازد (Abedini, Mansouri, & Kamali Ardakani, 2020; Naderi, Rezaei, Soleimani, & Rostami, 2019). حوزه تربیت بدنی، کمبود تجهیزات ورزشی، محدودیت فضاهای آموزشی و نبود منابع کافی از جمله چالش‌هایی هستند که می‌توانند اثربخشی تدریس را کاهش دهند (Naderian Jahormi & Jabri, 2012).

همچنین نقش رهبری آموزشی و مدیریت سازمانی در ارتقای کیفیت تدریس مورد تأکید قرار گرفته است. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که سبک‌های رهبری مدارس می‌توانند بر تعامل معلم و دانش‌آموز، انگیزش معلمان و کیفیت تدریس تأثیر بگذارند (Al-Astal, 2019; Xhomara, 2019). مدیران آموزشی از طریق ایجاد محیط حمایتی، فراهم کردن فرصت‌های توسعه حرفه‌ای و تسهیل دسترسی به منابع آموزشی می‌توانند زمینه لازم برای ارتقای تدریس اثربخش را فراهم کنند.

از سوی دیگر، ظهور فناوری‌های آموزشی و گسترش آموزش‌های مجازی نیز موجب تغییر در ماهیت تدریس شده است. پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه آموزش مجازی نشان می‌دهد که معلمان برای حفظ اثربخشی تدریس باید مهارت‌های جدیدی در زمینه استفاده از فناوری، طراحی محتوای آموزشی و مدیریت محیط‌های یادگیری الکترونیکی کسب کنند (George, 2020; Zamani & Madani, 2011). جاوید مقدم نیز سواد اطلاعاتی و توانایی بهره‌گیری از فناوری را از مؤلفه‌های مهم معلم اثربخش در عصر حاضر معرفی کرده است (Javid Mogaddam, 2020).

با وجود مطالعات متعدد درباره تدریس اثربخش، بررسی ادبیات پژوهش نشان می‌دهد که بخش عمده پژوهش‌ها بر محیط‌های آموزشی نظری یا رشته‌های دانشگاهی خاص متمرکز بوده‌اند و مطالعات اندکی به شناسایی جامع و رتبه‌بندی شاخص‌های تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی پرداخته‌اند. همچنین اغلب پژوهش‌های پیشین تنها به شناسایی عوامل مؤثر یا بررسی روابط میان متغیرها اکتفا کرده‌اند و کمتر مطالعه‌ای از رویکرد ترکیبی برای استخراج شاخص‌ها و تعیین اولویت آن‌ها بهره گرفته است (Abedini et al., 2020; Ataei et al., 2019). علاوه بر این، تجربیات معلمان و متخصصان تربیت بدنی درباره مؤلفه‌های تدریس اثربخش به صورت نظام‌مند گردآوری و تحلیل نشده است.

از سوی دیگر، وجود چالش‌هایی نظیر تغییر انتظارات آموزشی، ضرورت ارتقای کیفیت آموزش عملی، نیاز به توسعه مهارت‌های حرفه‌ای معلمان و محدودیت منابع آموزشی، ضرورت شناسایی دقیق شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش را بیش از پیش آشکار ساخته است (Naderi et al., 2019; Yarigholi, Herfati sobhani, Ghsabzadeh, & Rahimi, 2018). شناسایی این شاخص‌ها می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه‌های توسعه حرفه‌ای، ارزیابی عملکرد معلمان، اصلاح برنامه‌های درسی و ارتقای کیفیت آموزش تربیت بدنی فراهم آورد.

بنابراین هدف پژوهش حاضر شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی با استفاده از رویکرد ترکیبی و ارائه مدلی جامع برای تبیین ابعاد و اولویت‌های این شاخص‌ها بود.

روش پژوهش

این پژوهش با هدف شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی با استفاده از رویکرد آمیخته (کیفی-کمی) در سال ۱۳۹۸ در شهر تهران انجام شد. در مرحله کیفی، پژوهش از نوع اکتشافی و مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد بود و در مرحله کمی از روش توصیفی-پیمایشی برای اعتبارسنجی و اولویت‌بندی شاخص‌های استخراج‌شده استفاده شد. جامعه آماری بخش کیفی شامل اعضای هیئت علمی رشته تربیت بدنی، مدرسان باسابقه دروس عملی، کارشناسان برنامه‌ریزی درسی و معلمان تربیت بدنی با تجربه تدریس در مدارس و دانشگاه‌های شهر تهران بود. نمونه‌گیری در این مرحله به صورت هدفمند و بر اساس معیار تخصص، سابقه تدریس و آشنایی با

آموزش عملی تربیت بدنی انجام شد و مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در مجموع ۱۸ نفر در بخش کیفی مشارکت داشتند. در بخش کمی، جامعه آماری شامل تمامی مدرسان و معلمان تربیت بدنی شاغل در مدارس متوسطه و مراکز آموزش عالی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بود. با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تعداد ۳۱۲ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. معیار ورود به مطالعه داشتن حداقل پنج سال سابقه تدریس دروس عملی تربیت بدنی و تمایل به مشارکت در پژوهش بود.

جمع‌آوری داده‌ها در مرحله کیفی از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته عمیق انجام گرفت. راهنمای مصاحبه بر اساس مرور ادبیات پژوهش، مطالعات مرتبط با تدریس اثربخش و نظر متخصصان حوزه تربیت بدنی تدوین شد. سؤالات مصاحبه بر ابعاد مختلف تدریس اثربخش شامل ویژگی‌های فردی مدرس، مهارت‌های آموزشی، مدیریت کلاس عملی، روش‌های ارزشیابی، تعامل با دانشجویان و شرایط محیط آموزشی متمرکز بود. هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۷۵ دقیقه به طول انجامید و پس از کسب رضایت مشارکت‌کنندگان ضبط و سپس به صورت کامل پیاده‌سازی شد. به منظور افزایش اعتبار داده‌های کیفی از روش بازبینی مشارکت‌کنندگان، بررسی همکاران پژوهشی و مقایسه مستمر داده‌ها استفاده شد.

در مرحله کمی، پرسشنامه محقق‌ساخته شاخص‌های تدریس اثربخش بر اساس یافته‌های حاصل از بخش کیفی طراحی شد. گویه‌های اولیه پس از استخراج مفاهیم، مقوله‌ها و مضامین اصلی تدوین شدند و در اختیار ۱۲ نفر از متخصصان حوزه تربیت بدنی، برنامه‌ریزی درسی و روش تحقیق قرار گرفتند تا روایی محتوایی آن بررسی شود. پس از اعمال اصلاحات لازم، نسخه نهایی پرسشنامه مشتمل بر ۵۴ گویه در قالب طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالفم» تا «کاملاً موافقم» تنظیم شد. برای تعیین روایی سازه از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد و پایایی ابزار نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی مورد بررسی قرار گرفت که مقادیر به‌دست‌آمده نشان‌دهنده مطلوب بودن ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار بود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش کیفی و کمی انجام شد. در بخش کیفی، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. ابتدا مفاهیم اولیه از متن مصاحبه‌ها استخراج گردید، سپس مفاهیم مشابه در قالب مقوله‌های فرعی و اصلی سازمان‌دهی شدند و در نهایت الگوی نهایی شاخص‌های تدریس اثربخش تدوین شد. در بخش کمی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۵ و Smart PLS نسخه ۳ مورد تحلیل قرار گرفتند. ابتدا شاخص‌های آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی محاسبه شد. سپس به منظور بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده گردید. برای ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری و ساختاری از شاخص‌های پایایی ترکیبی، میانگین واریانس استخراج‌شده، ضرایب بار عاملی و شاخص‌های برازش مدل بهره گرفته شد. در نهایت به منظور رتبه‌بندی شاخص‌های شناسایی‌شده از تکنیک فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP) استفاده شد و وزن و اولویت هر یک از شاخص‌ها بر اساس قضاوت خبرگان و نتایج حاصل از مقایسات زوجی تعیین گردید.

یافته‌ها

در بخش کمی پژوهش، تعداد ۳۱۲ نفر از مدرسان و معلمان تربیت بدنی شهر تهران در مطالعه مشارکت داشتند. از این تعداد، ۱۹۸ نفر (۶۳.۵ درصد) مرد و ۱۱۴ نفر (۳۶.۵ درصد) زن بودند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۴۱.۸۷ سال با انحراف معیار ۷.۹۲ سال بود. از نظر سابقه تدریس، ۷۲ نفر (۲۳.۱ درصد) کمتر از ۱۰ سال، ۱۴۶ نفر (۴۶.۸ درصد) بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۹۴ نفر (۳۰.۱ درصد) بیش از ۲۰ سال سابقه تدریس داشتند. همچنین ۱۲۷ نفر (۴۰.۷ درصد) دارای مدرک کارشناسی، ۱۴۸ نفر (۴۷.۴ درصد) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۳۷ نفر (۱۱.۹ درصد) دارای مدرک دکتری بودند. نتایج نشان داد که نمونه پژوهش از نظر ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای از تنوع مناسبی برخوردار بوده و قابلیت ارائه دیدگاه‌های مختلف در خصوص تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی را دارا بوده است.

جدول ۱. شاخص‌های نهایی شناسایی‌شده تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی بر اساس تحلیل کیفی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	فراوانی کدها
شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس	تسلط علمی، مهارت فنی، به‌روز بودن دانش	۴۷
مهارت‌های آموزشی	طراحی آموزشی، ارائه مؤثر، تنوع روش تدریس	۴۲
مدیریت کلاس عملی	نظم، ایمنی، کنترل فعالیت‌ها	۳۸
ارتباط و تعامل آموزشی	تعامل سازنده، انگیزش، بازخورد مستمر	۳۵
ارزشیابی عملکردی	ارزشیابی فرآیندی و پایانی	۲۸
ویژگی‌های شخصیتی مدرس	مسئولیت‌پذیری، عدالت، اعتمادبه‌نفس	۲۶
محیط و امکانات آموزشی	تجهیزات، فضای آموزشی، منابع کمک‌آموزشی	۲۱

بر اساس نتایج تحلیل کیفی، هفت مقوله اصلی به عنوان ابعاد تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی شناسایی شدند. بیشترین فراوانی کدها مربوط به شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس با ۴۷ کد بود که نشان می‌دهد مشارکت‌کنندگان بیش از هر عامل دیگری بر تخصص علمی، مهارت‌های فنی و دانش به‌روز مدرس تأکید داشته‌اند. پس از آن، مهارت‌های آموزشی با ۴۲ کد و مدیریت کلاس عملی با ۳۸ کد در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. همچنین نتایج نشان داد که عوامل مرتبط با ارتباط مؤثر آموزشی، ارزشیابی عملکردی، ویژگی‌های شخصیتی و امکانات آموزشی نیز در شکل‌گیری تدریس اثربخش نقش مهمی ایفا می‌کنند. این یافته‌ها بیانگر آن است که اثربخشی تدریس در دروس عملی تربیت بدنی پدیده‌ای چندبعدی بوده و تنها به توانایی فنی مدرس محدود نمی‌شود.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی تأییدی شاخص‌های تدریس اثربخش

عامل	بار عاملی	مقدار t	AVE	CR
شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس	۰.۹۱	۲۴.۸۶	۰.۷۲	۰.۹۳
مهارت‌های آموزشی	۰.۸۹	۲۲.۷۴	۰.۶۹	۰.۹۲
مدیریت کلاس عملی	۰.۸۷	۲۱.۵۸	۰.۶۶	۰.۹۰
ارتباط و تعامل آموزشی	۰.۸۵	۲۰.۹۱	۰.۶۴	۰.۸۹
ارزشیابی عملکردی	۰.۸۲	۱۸.۷۴	۰.۶۱	۰.۸۷
ویژگی‌های شخصیتی مدرس	۰.۸۰	۱۷.۵۲	۰.۵۸	۰.۸۵
محیط و امکانات آموزشی	۰.۷۸	۱۶.۶۹	۰.۵۶	۰.۸۴

نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که تمامی ابعاد مدل از بارهای عاملی مطلوب و معناداری برخوردار هستند. مقادیر t برای تمامی سازه‌ها بیشتر از ۱.۹۶ بوده که بیانگر معناداری روابط در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. همچنین مقدار میانگین واریانس استخراج‌شده برای همه ابعاد بیشتر از ۰.۵۰ و پایایی ترکیبی نیز بالاتر از ۰.۷۰ به دست آمد که نشان‌دهنده روایی همگرا و پایایی مناسب ابزار اندازه‌گیری است. در میان عوامل مختلف، شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس با بار عاملی ۰.۹۱ قوی‌ترین عامل مدل محسوب می‌شود.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری و ساختاری

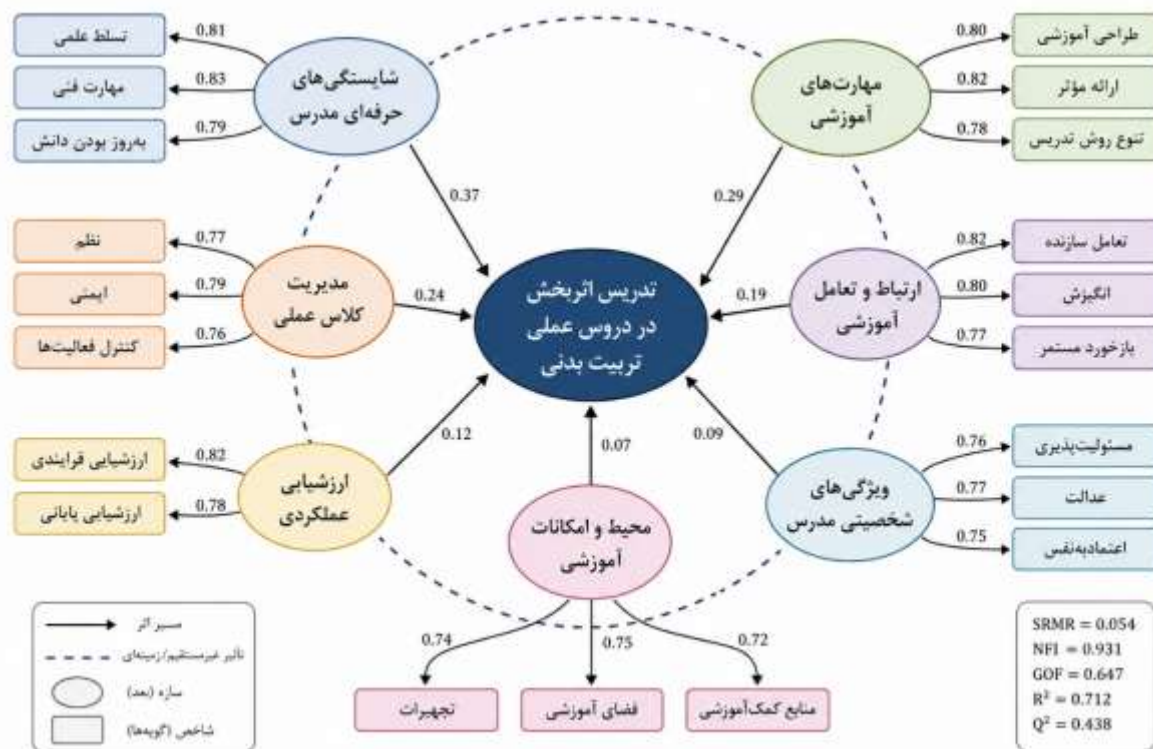
شاخص	مقدار به‌دست‌آمده	مقدار مطلوب
SRMR	۰.۰۵۴	کمتر از ۰.۰۸
NFI	۰.۹۳۱	بیشتر از ۰.۹۰
GOF	۰.۶۴۷	بیشتر از ۰.۳۶
R ²	۰.۷۱۲	بیشتر از ۰.۵۰
Q ²	۰.۴۳۸	بیشتر از ۰

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که مدل پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است. مقدار SRMR برابر با ۰.۰۵۴ بوده که کمتر از حد آستانه ۰.۰۸ است و بیانگر خطای پایین مدل می‌باشد. همچنین شاخص NFI برابر با ۰.۹۳۱ به دست آمد که حاکی از برازش مطلوب مدل است. مقدار GOF برابر با ۰.۶۴۷ نیز نشان‌دهنده برازش قوی مدل اندازه‌گیری و ساختاری است. علاوه بر این، ضریب تعیین ۰.۷۱۲ نشان می‌دهد که بخش قابل توجهی از واریانس تدریس اثربخش توسط شاخص‌های شناسایی‌شده تبیین می‌شود. مقدار مثبت و مطلوب Q² نیز قدرت پیش‌بینی مناسب مدل را تأیید می‌کند.

جدول ۴. رتبه‌بندی شاخص‌های تدریس اثربخش بر اساس فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

رتبه	شاخص	وزن نهایی
۱	شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس	۰.۲۴۸
۲	مهارت‌های آموزشی	۰.۲۱۴
۳	مدیریت کلاس عملی	۰.۱۸۱
۴	ارتباط و تعامل آموزشی	۰.۱۴۲
۵	ارزشیابی عملکردی	۰.۰۹۷
۶	ویژگی‌های شخصیتی مدرس	۰.۰۶۹
۷	محیط و امکانات آموزشی	۰.۰۴۹

نتایج رتبه‌بندی نشان داد که شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس با وزن نهایی ۰.۲۴۸ مهم‌ترین شاخص تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی است. پس از آن مهارت‌های آموزشی با وزن ۰.۲۱۴ و مدیریت کلاس عملی با وزن ۰.۱۸۱ در رتبه‌های دوم و سوم قرار گرفتند. یافته‌ها بیانگر آن است که عوامل مرتبط با توانمندی‌های فردی و حرفه‌ای مدرس نسبت به عوامل محیطی از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. هرچند محیط و امکانات آموزشی کمترین وزن را به خود اختصاص داده است، اما وزن اختصاص یافته به آن نشان می‌دهد که این عامل نیز در تحقق تدریس اثربخش نقش معناداری ایفا می‌کند و نمی‌توان آن را نادیده گرفت.

شکل ۱. مدل نهایی شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی

بررسی مدل نهایی پژوهش نشان داد که تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل فردی، آموزشی، مدیریتی و محیطی قرار دارد. در این مدل، شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس به عنوان هسته مرکزی اثربخشی تدریس شناخته شد و سایر ابعاد از جمله مهارت‌های آموزشی، مدیریت کلاس عملی، تعامل آموزشی، ارزشیابی عملکردی، ویژگی‌های شخصیتی و امکانات آموزشی پیرامون آن قرار گرفتند. ضرایب مسیر به دست آمده نشان داد که تمامی ابعاد دارای اثر مثبت و معنادار بر تدریس اثربخش هستند. در مجموع، نتایج این بخش حاکی از آن است که ارتقای کیفیت آموزش در دروس عملی تربیت بدنی مستلزم توجه همزمان به ابعاد تخصصی، آموزشی، مدیریتی و زیرساختی است و تمرکز صرف بر یک بعد نمی‌تواند به تحقق تدریس اثربخش منجر شود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و رتبه‌بندی شاخص‌های کلیدی تدریس اثربخش دروس عملی تربیت بدنی با رویکرد ترکیبی انجام شد. نتایج بخش کیفی منجر به شناسایی هفت بعد اصلی شامل شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس، مهارت‌های آموزشی، مدیریت کلاس عملی، ارتباط و تعامل آموزشی، ارزشیابی عملکردی، ویژگی‌های شخصیتی مدرس و محیط و امکانات آموزشی شد. همچنین نتایج بخش کمی نشان داد که تمامی این ابعاد از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار بوده و مدل نهایی پژوهش از برازش مناسبی برخوردار است. علاوه بر این، یافته‌های حاصل از رتبه‌بندی شاخص‌ها نشان داد که شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس، مهارت‌های آموزشی و مدیریت کلاس عملی به ترتیب مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی هستند.

مهم‌ترین یافته پژوهش حاضر، قرار گرفتن شایستگی‌های حرفه‌ای مدرس در رتبه نخست شاخص‌های تدریس اثربخش بود. این یافته نشان می‌دهد که دانش تخصصی، مهارت‌های فنی و توانایی به‌روزرسانی مستمر دانش حرفه‌ای، زیربنای اصلی موفقیت معلمان تربیت بدنی در فرایند آموزش محسوب می‌شود. در واقع، معلمی که از تسلط کافی بر مبانی علمی، مهارت‌های ورزشی و روش‌های نوین آموزش برخوردار

باشد، قادر خواهد بود محیط یادگیری مؤثرتری را برای فراگیران ایجاد کند. این یافته با نتایج پژوهش جاوید مقدم همسو است که معلم اثربخش را فردی دارای دانش تخصصی، سواد اطلاعاتی و توانایی به‌کارگیری دانش در موقعیت‌های آموزشی معرفی کرده است (Javid, Mogaddam, 2020). همچنین نتایج حاضر با دیدگاه دارلینگ-هموند و همکاران همخوانی دارد که توسعه حرفه‌ای معلمان را عامل کلیدی ارتقای کیفیت تدریس و یادگیری معرفی کرده‌اند (Darling-Hammond et al., 2017). از منظر نظری نیز می‌توان استدلال کرد که در محیط‌های عملی تربیت بدنی، اعتبار حرفه‌ای معلم نقش تعیین‌کننده‌ای در جلب اعتماد دانش‌آموزان و افزایش انگیزش آنان برای مشارکت در فعالیت‌های آموزشی دارد. زمانی که فراگیران احساس کنند معلم از تخصص و مهارت کافی برخوردار است، میزان پذیرش آموزش‌ها و مشارکت فعال آنان نیز افزایش می‌یابد.

دومین یافته مهم پژوهش، اهمیت بالای مهارت‌های آموزشی بود که در رتبه دوم قرار گرفت. این نتیجه بیانگر آن است که صرف برخورداری از دانش تخصصی برای تدریس موفق کافی نیست و معلم باید بتواند دانش خود را به شیوه‌ای اثربخش منتقل کند. طراحی آموزشی مناسب، انتخاب روش‌های تدریس متنوع، ارائه بازخوردهای هدفمند و مدیریت فرایند یادگیری از جمله مؤلفه‌هایی بودند که در این بعد شناسایی شدند. این یافته با نتایج پژوهش آراسته و محمودی‌راد مطابقت دارد که اثربخشی تدریس را وابسته به توانایی معلم در طراحی و اجرای فرایند یادگیری می‌داند (Araasteh & Mahmoudi Rad, 2018). همچنین نتایج پژوهش عطایی و همکاران نشان داد که مهارت‌های تدریس و تعامل آموزشی از مهم‌ترین مؤلفه‌های کیفیت آموزش هستند (Ataei et al., 2019). یافته حاضر با دیدگاه تا بر نیز همسو است؛ وی تأکید می‌کند که یادگیری اثربخش زمانی تحقق می‌یابد که معلم بتواند با استفاده از راهبردهای آموزشی مناسب، فرایند ساخت دانش را برای فراگیران تسهیل کند (Taber, 2018). در دروس عملی تربیت بدنی، این موضوع اهمیت بیشتری پیدا می‌کند؛ زیرا معلم باید علاوه بر آموزش مفاهیم نظری، اجرای صحیح مهارت‌های حرکتی را نیز هدایت و اصلاح کند.

نتایج پژوهش نشان داد که مدیریت کلاس عملی سومین عامل تأثیرگذار بر تدریس اثربخش است. این یافته قابل انتظار بود؛ زیرا کلاس‌های عملی تربیت بدنی ماهیتی متفاوت از کلاس‌های نظری دارند و مستلزم مدیریت همزمان فعالیت‌های جسمانی، تعاملات گروهی، ایمنی و نظم آموزشی هستند. نتایج این بخش با یافته‌های هانس و هانس همخوانی دارد که مدیریت کلاس را پیش‌نیاز تدریس اثربخش معرفی کرده‌اند (Hans & Hans, 2017). در واقع، بدون وجود نظم و کنترل مناسب، حتی معلمان دارای دانش و مهارت بالا نیز قادر به دستیابی به اهداف آموزشی نخواهند بود. همچنین یافته حاضر را می‌توان با نتایج پژوهش یاریگلی و همکاران مرتبط دانست؛ آنان نشان دادند که بسیاری از چالش‌های محیط مدرسه ناشی از ضعف در مدیریت تعاملات و کنترل رفتارهای دانش‌آموزان است (Yarigholi et al., 2018). در کلاس‌های تربیت بدنی، مدیریت مطلوب علاوه بر تسهیل یادگیری، نقش مهمی در کاهش آسیب‌های احتمالی و ایجاد محیطی امن برای فعالیت دانش‌آموزان دارد.

یافته دیگر پژوهش حاضر به اهمیت ارتباط و تعامل آموزشی مربوط می‌شود. نتایج نشان داد که تعامل سازنده میان معلم و دانش‌آموز، ایجاد انگیزش و ارائه بازخوردهای مستمر از عناصر اساسی تدریس اثربخش هستند. این یافته با پژوهش محمد و همکاران همسو است که نقش معلمان را در ایجاد تعادل هیجانی و شکل‌گیری نگرش مثبت در دانش‌آموزان برجسته کرده‌اند (Mohamed et al., 2019). همچنین زررقوق و بلمهدی بر این باورند که معلم اثربخش کسی است که بتواند روابط انسانی مثبت و محیطی حمایتگر را در کلاس درس ایجاد کند (Zarqouq & Belmehdi, 2019). در محیط‌های عملی تربیت بدنی، تعاملات آموزشی اهمیت دوچندان دارد؛ زیرا یادگیری مهارت‌های حرکتی تا حد زیادی وابسته به بازخوردهای مستمر، حمایت روانی و ارتباط نزدیک میان معلم و دانش‌آموز است. از این رو، ارتباط مؤثر می‌تواند موجب افزایش اعتمادبه‌نفس، انگیزش و مشارکت فعال فراگیران شود.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که ارزشیابی عملکردی یکی از ابعاد مهم تدریس اثربخش محسوب می‌شود. این یافته بیانگر آن است که ارزیابی مستمر عملکرد دانش‌آموزان و ارائه بازخوردهای اصلاحی نقش مهمی در بهبود کیفیت یادگیری دارد. این نتیجه با پژوهش آراسته و محمودی‌راد مطابقت دارد که ارزشیابی آموزشی را یکی از مهم‌ترین ابزارهای ارتقای کیفیت تدریس معرفی کرده‌اند (Araasteh & Mahmoudi Rad, 2018). همچنین یافته حاضر با مدل ارائه‌شده توسط عطایی و همکاران همسو است که ارزشیابی را بخش جدایی‌ناپذیر آموزش اثربخش می‌داند (Ataei et al., 2019). در دروس عملی تربیت بدنی، ارزشیابی تنها به سنجش نتیجه نهایی محدود نمی‌شود، بلکه شامل ارزیابی فرایند یادگیری، میزان پیشرفت مهارت‌های حرکتی و مشارکت دانش‌آموزان نیز می‌شود.

از دیگر یافته‌های پژوهش، تأثیر ویژگی‌های شخصیتی مدرس بر تدریس اثربخش بود. مسئولیت‌پذیری، عدالت، اعتمادبه‌نفس و تعهد حرفه‌ای از جمله مؤلفه‌هایی بودند که در این بعد شناسایی شدند. این نتیجه با یافته‌های الزبیبانی همسو است که ویژگی‌های شخصیتی را از مهم‌ترین ویژگی‌های معلمان اثربخش معرفی کرده است (Alzobiani, 2020). همچنین جاوید مقدم معتقد است که اثربخشی معلم تنها به دانش و مهارت محدود نمی‌شود و ویژگی‌های شخصیتی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت عملکرد آموزشی دارند (Javid Mogaddam, 2020).

در واقع، معلمان دارای ویژگی‌های شخصیتی مثبت قادرند روابط انسانی مؤثرتری برقرار کرده و محیطی انگیزه‌بخش برای یادگیری ایجاد کنند.

نتایج رتبه‌بندی نشان داد که محیط و امکانات آموزشی در مقایسه با سایر عوامل کمترین وزن را به خود اختصاص داده است؛ با این حال، این عامل همچنان دارای نقش معناداری در تدریس اثربخش بود. این یافته نشان می‌دهد که اگرچه کیفیت تدریس بیش از هر چیز به توانمندی‌های معلم وابسته است، اما وجود امکانات و زیرساخت‌های مناسب می‌تواند اثربخشی این توانمندی‌ها را افزایش دهد. این نتیجه با یافته‌های نادریان چهرمی و جبری همخوانی دارد که بر اهمیت شرایط محیطی در ارتقای جایگاه و عملکرد معلمان تربیت بدنی تأکید کرده‌اند (Naderian Jahormi & Jabri, 2012). همچنین پژوهش نادری و همکاران نشان داد که محدودیت امکانات و منابع آموزشی یکی از موانع اصلی آموزش اثربخش محسوب می‌شود (Naderi et al., 2019). بنابراین، بهبود تجهیزات و فضاهای آموزشی می‌تواند زمینه مناسبی برای ارتقای کیفیت تدریس فراهم سازد.

یافته‌های مربوط به برآزش مطلوب مدل نیز نشان داد که ابعاد استخراج‌شده توانایی مناسبی در تبیین مفهوم تدریس اثربخش دارند. این نتیجه با پژوهش عابدینی و همکاران که از مدل‌سازی ساختاری برای شناسایی عوامل مؤثر بر تدریس اثربخش استفاده کردند، همسو است (Abedini et al., 2020). همچنین نتایج پژوهش اک نشان داد که ابزارهای سنجش تدریس اثربخش زمانی اعتبار بیشتری دارند که ابعاد مختلف حرفه‌ای، آموزشی و شخصیتی معلمان را به صورت همزمان مورد توجه قرار دهند (Eck, 2020). از این منظر، مدل ارائه‌شده در پژوهش حاضر می‌تواند چارچوبی جامع برای ارزیابی و توسعه کیفیت تدریس در حوزه تربیت بدنی فراهم کند.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل میان عوامل حرفه‌ای، آموزشی، مدیریتی، ارتباطی، شخصیتی و محیطی شکل می‌گیرد. نتایج حاکی از آن است که مهم‌ترین نقش در تحقق تدریس اثربخش بر عهده معلمان و توانمندی‌های حرفه‌ای آنان است و عوامل محیطی و سازمانی در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. این موضوع اهمیت سرمایه‌گذاری بر توسعه حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی و ارتقای مهارت‌های آموزشی آنان را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

این پژوهش در سال ۱۳۹۸ و در محدوده جغرافیایی شهر تهران انجام شد؛ بنابراین تعمیم نتایج به سایر استان‌ها و مناطق کشور باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین داده‌های بخش کمی بر اساس ادراک و خودگزارشی پاسخ‌دهندگان جمع‌آوری شد که ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های فردی قرار گرفته باشد. محدود بودن مشارکت‌کنندگان بخش کیفی به گروهی از متخصصان و معلمان باتجربه نیز از دیگر محدودیت‌های پژوهش محسوب می‌شود. علاوه بر این، تغییرات ناشی از تحولات آموزشی و فناوری‌های نوین ممکن است بر اهمیت نسبی برخی شاخص‌ها در سال‌های آینده تأثیرگذار باشد.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده مدل ارائه‌شده را در مقاطع تحصیلی مختلف و در سایر مناطق جغرافیایی کشور مورد آزمون قرار دهند. همچنین بررسی تفاوت شاخص‌های تدریس اثربخش در میان معلمان زن و مرد، معلمان با سطوح مختلف تجربه حرفه‌ای و رشته‌های مختلف ورزشی می‌تواند به غنای دانش موجود کمک کند. استفاده از روش‌های ترکیبی پیشرفته‌تر، مطالعات طولی و تحلیل اثر متغیرهای میانجی و تعدیل‌کننده نیز می‌تواند درک دقیق‌تری از سازوکارهای مؤثر بر تدریس اثربخش فراهم آورد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، برنامه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان تربیت بدنی باید بیش از هر چیز بر ارتقای شایستگی‌های حرفه‌ای، مهارت‌های آموزشی و توانایی‌های مدیریت کلاس تمرکز داشته باشند. همچنین تدوین نظام‌های ارزیابی عملکرد مبتنی بر شاخص‌های شناسایی‌شده می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش کمک کند. مدیران آموزشی و سیاست‌گذاران نیز لازم است با تأمین تجهیزات و امکانات مورد نیاز، ایجاد فرصت‌های آموزش مستمر و حمایت از نوآوری‌های آموزشی، زمینه لازم برای تحقق تدریس اثربخش در دروس عملی تربیت بدنی را فراهم سازند.

References

- Abedini, M., Mansouri, S., & Kamali Ardakani, H. R. (2020). Identifying and ranking factors affecting effective teaching in medical sciences universities based on structural interpretive modeling. *Journal of Jundishapur Education Development*, 11(3).
- Al-Astal, I. A. A. (2019). *The effectiveness of time management and its relationship with leadership styles among secondary school principals in Gaza governorates from their perspective*. Islamic University of Gaza, Department of Educational Foundations (Educational Administration), Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Bahjat-Abutame/publication/391380017_The_Effectiveness_of_Time_Management_in_the_Performance_of_Female_Teachers_during_Physical_Education_Classes_in_the_Schools_of_Ramallah_and_Al-Bireh_Governorate_in_Palestine/links/68147a4b60241d5140216955/The-Effectiveness-of-Time-Management-in-the-Performance-of-Female-Teachers-during-Physical-Education-Classes-in-the-Schools-of-Ramallah-and-Al-Bireh-Governorate-in-Palestine.pdf
- Alzobiani, I. (2020). The qualities of effective teachers as perceived by Saudi EFL students and teachers. *English Language Teaching*, 13(2), 32-47. doi:10.5539/elt.v13n2p32
- Araasteh, H., & Mahmoudi Rad, M. (2018). Effective Teaching: An Approach Based on Teaching Evaluation by Students. *Scientific Journal of Semnan University of Medical Sciences*, 5(1). Retrieved from <https://sid.ir/paper/37077/en>
- Ataei, M., Safarian Hamadani, S., & Zameni, F. (2019). Presenting an Effective Teaching Model in Continuing Medical Education Programs. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences*, 29(176), 202-207. Retrieved from <https://jmums.mazums.ac.ir/article-1-13004-en.html>
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Retrieved from
- Eck, C. J. (2020). The Validation of the Effective Teaching Instrument for School-Based Agricultural Education Teachers. *Journal of Agricultural Education*, 61(4), 229-248. doi:10.5032/jae.2020.04229
- Escartí, A., Gutiérrez, M., Pascual, C., & Marín, D. (2010). Application of Hellison's Teaching Personal and Social Responsibility Model in Physical Education to Improve Self-Efficacy for Adolescents at Risk of Dropping-out of School. *The Spanish journal of psychology*, 13(2), 667-676. doi:10.1017/S113874160000233X
- George, M. L. (2020). Effective teaching and examination strategies for undergraduate learning during COVID-19 school restrictions. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 23-48. doi:10.1177/0047239520934017
- Hans, A., & Hans, E. (2017). Classroom management is prerequisite for effective teaching. *Int. J. English Educ.*, 6, 273-283. doi:10.5005/jp/books/12996_9
- Javid Mogaddam, M. (2020). Effective Teacher: A Review of the Components of an Effective Teacher in Various Dimensions and the Interrelationship between Teacher Effectiveness and Information Literacy Skills. *Modern Research Approaches in Management and Accounting*, 4(13), 171-183.
- Mastahfazian, M., Khodai, Z., & Rahbari, S. (2018). Investigating the effectiveness of virtual in-service training courses on the professional performance of physical education teachers. *Journal of Sports Management and Motor Behavior*, 14(28), 183-194. Retrieved from https://msb.journals.umz.ac.ir/article_1985_en.html
- Mohamed, K., Walid, K., & Houria, B. (2019). Characteristics of the Effective Teacher and Their Role in Achieving Emotional Balance among Elementary School Pupils toward Building a Positive Educational Personality. *Psychological and Educational Studies*, 35(1), 39-47. Retrieved from <https://asjp.cerist.dz/en/article/218989>
- Mozaffari, S. A., Sabaghian Rad, L., & Hatami, H. (2014). Comparing the Effectiveness of Traditional and Integrated Physical Education Teaching Methods on Learning Science and Developing Social Skills of Second Grade Male Middle School Students. *Journal of Growth and Motor Learning*, 6(2), 217-230. Retrieved from https://jsmdl.ut.ac.ir/article_50458.html
- Naderi, N., Rezaei, B., Soleimani, M., & Rostami, S. (2019). Analysis of barriers to effective teaching of the "Entrepreneurship and Production Workshop" course in the second year of theoretical secondary school. *Curriculum Studies*, 14(53), 135-166. Retrieved from <https://ojs.unemi.edu.ec/index.php/cienciaunemi/article/view/1325>
- Naderian Jahormi, M., & Jabri, S. (2012). Effective factors in the social status of physical education teachers from the perspective of middle school students in Isfahan city. *Research in Sports Management*, 1(4), 105-121. Retrieved from https://qrsm.atu.ac.ir/article_574.html?lang=en
- Nemati Maresht, S. (2018). *Comparison of the effectiveness of skill-learning physical education teachers (Article 28) and teaching-committed graduates of Farhangian University from the perspective of principals*. Eyvanekey University,
- Taber, K. S. (2018). *Scaffolding learning: Principles for effective teaching and the design of classroom resources*: Nova Science Publishers.

- Xhomara, N. (2019). Influence of School Leadership Style on Effective Teaching and Teacher-Student Interaction. *Pedagogika*, 132(4), 42-62. doi:10.15823/p.2018.132.3
- Yarigholi, B., Herfati sobhani, M., Ghsabzadeh, J., & Rahimi, H. (2018). Teachers' experiences of the underlying factors of violence in schools, a phenomenology study. *The Journal of New Thoughts on Education*, 14(1), 159-197. doi:10.22051/jontoe.2018.10043.1283
- Zamani, B. B. E., & Madani, S. A. (2011). Guidelines for Increasing the Efficiency and Effectiveness of Teachers in Virtual:Education. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*, 2(3), 39-50. Retrieved from https://ijvlms.sums.ac.ir/article_46015_efc1bc5528d0c7994d123f9cad4cd1e7.pdf
- Zarqouq, S., & Belmehdi, F. (2019). The Role and Characteristics of the Contemporary Effective Teacher in Teaching Experimental Sciences and Mathematics. *Didactiques*, 8(1), 196-211. Retrieved from <https://asjp.cerist.dz/en/article/91145>

Identification and Prioritization of Key Indicators of Effective Teaching in Practical Physical Education Courses: A Mixed-Methods Approach

Zoleikha Alizadeh Nasrabade Olya¹, Seyed Ehsan Amirhosseini^{2*}

Abstract

Purpose: The purpose of this study was to identify and prioritize the key indicators of effective teaching in practical physical education courses and to develop a comprehensive model of the dimensions and components influencing teaching quality using a mixed-methods approach.

Methodology: This study employed an exploratory sequential mixed-methods design and was conducted in Tehran in 2019. In the qualitative phase, 18 university faculty members, physical education specialists, and experienced instructors were selected through purposive sampling. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using open, axial, and selective coding procedures. In the quantitative phase, 312 physical education teachers and instructors were selected using multistage cluster sampling. A researcher-developed questionnaire based on the qualitative findings was used for data collection. Construct validity was assessed through confirmatory factor analysis, while reliability was examined using composite reliability measures. The Analytical Hierarchy Process (AHP) was applied to prioritize the identified indicators.

Findings: Qualitative analysis identified seven major dimensions of effective teaching, including professional teacher competencies, instructional skills, practical classroom management, educational communication and interaction, performance assessment, teacher personality characteristics, and educational environment and facilities. Confirmatory factor analysis demonstrated that all dimensions had satisfactory and significant factor loadings and that the proposed model exhibited an acceptable fit (SRMR=0.054, NFI=0.931, GOF=0.647). The coefficient of determination ($R^2=0.712$) indicated a high explanatory power of the identified dimensions in predicting effective teaching. The prioritization results revealed that professional teacher competencies ranked first with a weight of 0.248, followed by instructional skills (0.214) and practical classroom management (0.181).

Conclusion: The findings indicate that effective teaching in practical physical education courses is a multidimensional construct primarily influenced by teachers' professional competencies, instructional skills, and classroom management abilities. Therefore, improving the quality of physical education instruction requires greater emphasis on professional development, pedagogical training, and managerial competence among teachers. The proposed model provides a useful framework for teacher evaluation, educational planning, and policy development in physical education.

Keywords: Effective Teaching; Physical Education; Professional Competencies; Instructional Skills; Classroom Management; Mixed-Methods Research; Analytical Hierarchy Process

¹ Department of Sport Management, Yasouj Branch, Islamic Azad University, Yasouj, Iran.

² Associate Professor, Department of Sport Management, Yasouj Branch, Islamic Azad University, Yasouj, Iran. (a.bagheri401@gmail.com)